

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حقوق نیادین کودکان و زنان
در ایران و اتحاد بین المللی

فاطمه قربانی مرکیه

کارشناس ارشد حقوق عمومی

تابستان ۱۳۹۶

سرشناسه	قربانی مرکیه، فاطمه، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	حقوق بنیادین کودکان و زنان در ایران و اسناد بین المللی / فاطمه قربانی مرکیه.
مشخصات نشر	رشت: شمیم مهر و اندیشه، ۱۳۹۶ -
مشخصات ظاهری	۱۲۹ ص.
شابک	۲۴۹۰۰۰ ریال ۹-۱-۹۸۳۹۹-۶۰۰-۹۷۸ :
وضعیت فهرست نویسی	قیفا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۲۴ - ۱۲۹.
یادداشت	کتاب حاضر برگرفته از پایان نامه‌ای با همین موضوع است.
موضوع	حقوق کودک
موضوع	Children's rights:
موضوع	حقوق کودک -- ایران
موضوع	Children's rights -- Iran :
موضوع	زنان -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	Women -- Legal status, laws, etc. -- Iran :
موضوع	زنان (فقه)
موضوع	Women (Islamic law) :
موضوع	حقوق کودک -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	Children's rights -- Religious aspects -- Islam :
موضوع	کودک -- نان (اسناد بین الملل)
موضوع	Children and women (International conventions) :
رده‌بندی کنگره	۱۳۶۷ ق/ ۹۷۸ K6 :
رده‌بندی دیویی	۳۲۲/۳۵۲ :
شماره کتابشناسی ملی	۵۰۲۱۵۹۲ :

حقوق بنیادین کودکان و زنان در ایران و اسناد بین المللی

مؤلف:	فاطمه قربانی مرکیه
ناشر	انتشارات شمیم مهر و اندیشه
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
حروفچینی و صفحه‌آرایی	شمیم مهر و اندیشه
نوبت چاپ اول	۱۳۹۶ :
قیمت	۲۴۹۰۰ تومان
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۸۳۹۹-۱-۹ :

انتشارات شمیم مهر و اندیشه

(کلیه خدمات چاپ در کمترین زمان و با کمترین هزینه ممکن)

۵۰۰۰۲۰۳۰۱۰۰۰۸ سامانه پیامکی: - ۰۱۳۳۳۵۴۱۵۱۷ - ۰۹۱۱۴۵۴۵۲۹۰

E-mail: shamim.pub@yahoo.com

@shamimpublishation

www.shamim-inst.ir

عنوان _____
صفحه _____

مرور پژوهش های مرتبط به کتاب حاضر

۱۲ ۱-۱- مفاهیم

۱۳ ۱-۱-۱- حق

۱۳ ۱-۱-۲- حقوق یادین

١٤ ١-٣-٣ تبغيض
٤ ١-٤-٤ هويت

۱-۵- مسئولیت کیفری واکان آن

۱-۱-۷- حقوق بنیادین کودک

۱-۷-۲- سن کودکی در اسناد حقوق
بین الملل
۱-۸-۱- حقوق ذاتی

۱-۲- تاریخچه

۱-۲-۱- حقوق کودکان

۲۵
۲-۱-۲-۱- پیمان نامه جهانی حقوق کودک
ایران

۱-۲-۲-۱- کنوانسیون رفع هر نوع تبعیض
زنان

۱-۲-۲-۲-چهارمین اجلاس زنان و سند پکر

۳-۲-۲-۳ - اجلاس نایروبی

فصل دوم: حقوق بنیادین کودک در نظام حقوقی ایران و حقوق بین الملل

۱-۲- اصل عدم تبعیض ۴۴
۱-۲-۱- تبعیض جنسیتی ۴۵
۱-۲-۲- تبعیض کودکان حاصل از روابط نامشروع نسبت به کودکان مشروع ۴۵
۲-۲- اصل هویت و حق تابعیت ۴۶
۱-۲-۲- تابعیت کودک ۴۷
۲-۲-۲- حق هویت در اسلام ۴۹
۳-۲- حق تأمین ۵۱
۴-۲- حقوق کودک در بهره مندی از استانداردها کافی زندگی در اسلام ۵۲
۵-۲- حق برخورداری از حمایت ۵۳
۶-۲- حق مشارکت ۵۳
۷-۲- اصل رعایت مصالح عالی کودک ۵۴
۸-۲- مصلحت کودک و حق حیات، بقا و رشد ۵۶
۸-۱- حمایت از حیات کودک پیش از تولد ۵۷
۸-۲- موارد مختلف تهدید حیات کودک ۵۸
۸-۱-۲- تخریب محیط زیست ۵۸
۸-۲-۲- وجود مراکز و امکانات بهداشتی درمانی ۵۹
۸-۲-۳- جنگ ۵۹
۹-۲- اصل احترام به نظرات کودک و حق شنیده شدن ۶۱
۹-۲-۱- آزادی در بیان عقاید ۶۲
۹-۲-۲- آزادی فکر، عقیده و انتخاب مذهب ۶۳
۹-۲-۳- حق شرکت در انجمن ها و مجامع مسالمت آمیز ۶۴
۹-۲-۴- حق برخورداری از حریم خصوصی ۶۵

- ۱۰-۲- حق سلامت کودک و مخاطرات آن ۶۶
- ۱-۱۰-۲- اختلالات روانی ۶۸
- ۲-۱۰-۲- کار کودک ۶۸
- ۳-۱۰-۲- ازدواج و بارداری زودهنگام ۶۸
- ۴-۱۰-۲- حوادث رانندگی ۶۹
- ۵-۱۰-۲- خودکشی ۶۹
- ۶-۱۰-۲- خشونت ۶۹
- ۱۱-۲- حق آموزش کودک و ارکان آموزش مطلوب ۷۰
- ۱-۱۱-۲- مربوط به آموزش ۷۲
- ۲-۱۱-۲- قابل دسترس به آموزش ۷۳
- ۳-۱۱-۲- قابل قبول به آموزش ۷۵
- ۴-۱۱-۲- قابل انطباق به آموزش ۷۵
- ۱۲-۲- مسئولیت کیفری کودک ۷۷
- ۱۳-۲- حقوق کار کودک ۷۸
- ۱-۱۳-۲- ساعات و حداقل سن کار کودکان ۷۹
- ۲-۱۳-۲- بدترین شکل کار کودک ۸۰
- ۱۴-۲- حق شرط و موارد مخالفت ایران ۸۱
- بر کنوانسیون حقوق کودک ۸۲
- ۱۵-۲- حقوق کودک در اسلام ۸۵
-
- فصل سوم: حقوق بنیادین زنان در ایران، اسلام و اسناد بین المللی
- ۱-۳- حقوق زنان در جامعه ۸۹
- ۱-۱-۳- فعالیت های سیاسی زنان ۸۹
- ۲-۱-۳- حق فراگیری دانش، مهارت و هنر ۹۲
- ۲-۳- حقوق اقتصادی زنان ۹۴
- ۱-۲-۳- اهلیت زنان در مسائل اقتصادی ۹۵
- ۲-۲-۳- حق اشتغال زنان ۹۶
- ۱-۲-۲-۳- حق اشتغال زنان در اسناد بین المللی ۹۷
- ۲-۲-۲- محدودیت های شغلی زنان در ایران ۱۰۱
- ۳-۲-۳- ارث ۱۰۲
- ۴-۲-۳- نفقه و مبنای پرداخت آن ۱۰۳
- ۵-۲-۳- مهریه ۱۰۵
- ۱-۵-۲-۳- مهریه در قرآن ۱۰۵
- ۲-۵-۲-۳- مهریه در حقوق مدنی ایران ۱۰۶
- ۳-۳- مجازات رجم (سنگسار) ۱۰۷
- ۴-۳- حق ازدواج ۱۰۸
- ۵-۳- حق سلامت ۱۱۱
- ۱-۵-۳- حق سلامت و برخورداری از بهداشت ۱۱۱
- بر کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان ۱۱۱
- ۲-۵-۳- حق سلامت زنان در حقوق ایران ۱۱۳
- ۶-۳- شهادت ۱۱۵
- ۷-۳- بزه های اختصاص برای زنان و مسائل مربوط به آن ۱۱۶
- ۸-۳- جایگاه زن در قانون اساسی و حقوق موضوعه ایران ۱۱۷
- نتیجه گیری و پیشنهادات ۱۲۰
- فهرست منابع ۱۲۴

مقدمه

حقوق بنیادین اساسی‌ترین و ابتدایی‌ترین حقوقی است که هر فرد به طور ذاتی، فطری و به صرف انسان بودن از آن بهره‌مند می‌شود. مطابقت اعلامیه جهانی حقوق بشر و سایر اسناد بین‌المللی این حقوق ویژگی‌هایی همچون جهان شمول بودن، سلب ناشدنی، انتقال ناپذیری، تفکیک‌ناپذیری، عدم تبعیض و برابری طلبی، به هم پیوستگی و در هم تنیدگی را دارا است. از این رو به تمامی افراد در هر جایی از جهان تعلق دارد و هیچ‌کس را نمی‌توان به صرف منطقه جغرافیایی که در آن زیست می‌کند، از حقوق بشر محروم کرد ضمن اینکه همه افراد فارغ از عواملی چون نژاد، ملیت و جنسیت و غیره در برخورداری از این حقوق با هم برابر و یکسانند و در این خصوص کسی را بر دیگری برتری نیست. اما در جهان مدرن امروز حقوق کودکان و زنان یکی از چالش‌های موجود می‌باشد. قدرت‌های استیلادار جهان زنان، حقوق بشر، آزادی، جهانی شدن و حقوق کودک را مستمسک خود قرار داده و از روزنه‌های دیگر عیب و ایراد می‌گیرند.

در اکثر کشورها برای کودکان حقوق ویژه لحاظ شده و در قوانین موضوعه منظور گردیده است اما در گذشته وضعیت چنین نبود، مگر در قرون اولیه حتی برای انسان بالغ آزاد، حقوق مدون وجود نداشت تا چه رسد به اطفال و کودکان. به‌این‌طبیعت تکامل و شکوفایی اندیشه بشر امروز، مقتضی وضع قوانین ویژه برای نو نهالان بوده و پیوسته‌ای غیر از آن را بر نمی‌تابد. در رابطه با حقوق زنان نیز تا کنون جنبش‌ها و کنوانسیون‌های بسیار شکل گرفته و وضعیت زنان را نسبت به گذشته با پیشرفت‌های چشم‌گیری روبرو کرده است. اما با این وجود هنوز در بسیاری از موارد پامال شدن حقوق این قشر مشاهده می‌شود. بنا براین در این پژوهش با بررسی قوانین داخلی جمهوری اسلامی ایران در زمینه حقوق کودکان و زنان و تطبیق اسناد بین‌المللی سعی شد تا علل و موانع زیر پا گذاشتن حقوق این اقشار آسیب‌پذیر مشخص و راه‌های برای آن ارائه شود.

در فصل اول این پژوهش به مفاهیم و تاریخچه پرداخته شده است. در فصل دوم حقوق بنیادین کودکان در نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل مورد بررسی قرار گرفته و و فصل سوم به حقوق بنیادین زنان در ایران، اسلام و اسناد بین‌المللی اختصاص یافته است.

از آنجا که تمام بشریت با حقوق برابر به دنیا می‌آیند از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، دین و از نظر سیاسی برای جامعه داخلی و بین‌المللی مورد احترام می‌باشند. و نیز از آنجا که حقوق بنیادین حقوقی جهانی است، هیچکس نمی‌تواند در هیچ مسند و قدرتی به انتخاب در میان آن مبادرت

ورزد. زیرا انسان‌ها در جوهره مشترک کرامت های انسانی برابرند و رعایت این حقوق متعلق به همه‌ی بشریت است.

امروزه در حقوق بین‌الملل با توجه به اینکه افراد نیز همانند دولت‌ها، به نحوی تابعان حقوق بین‌الملل به شمار می‌روند، هم اینک حمایت از فرد که در واقع بر اساس احترام به منزلت انسانی است، مضمون مشترک ده‌ها معاهده بین‌المللی است (هاشمی، ۱۳۸۴: ۲۰۸).

حقوق بنیادین از حقوق اولیه یک انسان به عنوان عضوی از جامعه جهانی صحبت می‌کند. حق حیات و حق آزادی از حقوق ابتدایی انسان می‌باشد. تفاوتی نمی‌کند بشر در جامعه آزاد زندگی می‌کند یا استعماری، از نظر سیاسی، قضایی و بین‌المللی در هر سطحی باشد افراد آن جامعه از آزادی‌های اساسی برخوردارند. بنیادین بودن برخی حقوق بدان خاطر است که وجود آن حقوق مایه قوام و نبرد آن موجب زوال شخص یا شخصیت انسان می‌شود. حقوق بنیادین ترجمان واقعی رشته‌ای از هنجارهای اخلاقی، سیاسی و فلسفی است که از آبشخور آزادی، برابری، مردم‌سالاری و دولت قانونمدار سیر می‌نماید.

هنگامی که از حقوق بنیادین سخن به میان می‌آوریم تاکید می‌کنیم که «انسان بما هو انسان» محور نظام بین‌المللی حقوق بشر است، فخر اصل ممنوعیت هرگونه تمتع از این حق‌ها نمود پیدا می‌کند. در ابتدا ممنوعیت بویژه از حیث جنس، نژاد، ملیت، وحدت خانواده و نوع انسان را در ذهن متبادر می‌سازد. در حقیقت در اصل اهمیت و لزوم رعایت و حفظ حقوق بنیادین نباید و نمی‌توان تردیدی روا داشت، اما در عالم واقع بسیاری از انسان‌هایی که وضعیتی ویژه دارند و جز در سایه‌ی حمایت‌های خاص به نفع ایشان به حقوق واقعی خویش نائل خواهند شد. گروه‌های آسیب‌پذیری چون زنان و کودکان در این زمره‌اند، اشخاصی که حقوقشان بسیار مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. هدف از ارج نهادن و حفظ حقوق بنیادین حفاظت از کسانی است که نسبت به نقض حقوق بنیادی خود آسیب‌پذیرند. گروه‌های خاصی چون زنان و کودکان که به دلایلی ضعیف و آسیب‌پذیرند و یا به‌طور سنتی قربانیان نقض حقوق خویشند. زنان از جمله این گروه‌ها هستند. رعایت حقوق زنان از جمله موضوعاتی است که در نظام‌های مختلف موضع‌گیری‌های متفاوتی نسبت به آن اتخاذ شده و مکاتب و جوامع بشری در طول تاریخ با توجه به اصول و شرایط حاکم، برداشت خاصی را نسبت به آن بیان داشته‌اند، به گونه‌ای که در بعضی تمدن‌ها زن از کم‌بهاترین موجودات و فاقد هرگونه حق و حقوقی محسوب شده است و درمقابل در بعضی از مکاتب یا ادوار تاریخی اینان دارای شأن و مرتبه‌ای فراتر از مردان بوده‌اند (اسلامی، ۱۳۹۱: ۲).

کودکان که گروه دیگری از این اقشارند که نسبت به برخورداری از حقوق بنیادین خود دچار ضعفند. کودکان نه اموال والدینند و نه ابزاری جهت کمک بلکه آنان بشرند و مستحق برخورداری از حقوقشان می‌باشند. باید به کودکان به عنوان عضوی از یک خانواده و جامعه نگریسته شود که از

حقوق و وظایف مناسب خود برخوردار می‌باشد. این پژوهش در صدد است حقوق بنیادین و غیرقابل اغماض بشر را در مورد زنان و کودکان را مورد شناسایی و بررسی قرار دهد.

مرور پژوهش‌های مرتبط به کتاب حاضر

- اسلامی، نسرین (۱۳۹۱) در پایان نامه ای تحت عنوان «ضرورت حمایت از حقوق اقشار آسیب پذیر توسط دیگر دولت‌ها» به بررسی حقوق اقشار آسیب پذیر در چهارچوب حقوق بشر پرداخته است. زنان، کودکان، سالمندان و معلولین از جمله اقشار آسیب‌پذیر محسوب می‌شود.
- وکیل، امیرساعد (۱۳۸۸) در پایان نامه ای تحت عنوان «تعهدات دولت‌ها به ترغیب و تضمین رعایت حقوق بنیادین توسط دیگر دولت‌ها» به اثبات این مسأله پرداخته است که نظام حقوقی بین‌المللی از ضمانت اجرای قوی‌تر در صیانت از حقوق بنیادین انسانی برخوردار خواهد شد و حکومت‌ها در خواهند یافت که برای حفظ خود راهی جز حمایت از حقوق بشر نخواهند داشت.
- نیکر حرف، حمید، حسن (۱۳۷۸) در پایان نامه ای تحت عنوان «حمایت از زنان و کودکان در حقوق بشر» به تعریف حقوق بشر دوستانه و تفاوت آن با حقوق بشر، ویژگیها، اصول و قواعد این شاخه حقوق، زمینه‌های وقوع جنایت علیه زنان در مناقشات مسلحانه، آثار و پیامدهای جنگ، حقوق کودکان، تاریخچه حقوق بشر می‌پردازد و تا جنگ جهانی دوم و سپس تا دهه ۱۹۹۰ تحولات این دهه، مورد بررسی قرار می‌دهد و در پایان مختصری نیز راجع به حقوق بشر در استان اسلام بحث می‌شود.